

**PENGLIBATAN MAHASISWA DALAM KOSISWA:
KAJIAN EMPIRIKAL DI INSTITUT PENGAJIAN
TINGGI AWAM MALAYSIA
(Involvement of Student in KOSISWA: An Empirical Study in
Malaysian Public Universities)**

Mohamad Haniff Mohamad Hashim^a, Mohd Zaib Mat Yunus^b, Salwana Ali^c

^a Bahagian Keusahawanan dan Perniagaan, Institut Koperasi Malaysia

^b Pejabat Timbalan Ketua Pengarah Pembangunan Modal Insan, Institut Koperasi Malaysia

^c Institut Koperasi Malaysia Zon Tengah, Petaling Jaya

*Corresponding author: haniff@ikma.edu.my

Received 10 May 2021; Revised 17 June 2021; Accepted 25 August 2021

ABSTRAK

Institut pengajian tinggi (IPT) bertanggungjawab meningkatkan pengetahuan dan kemahiran berkaitan keusahawanan. Ilmu keusahawanan amat penting kepada para mahasiswa kerana pendidikan peringkat tinggi berserta ilmu keusahawanan mampu membuka lebih banyak peluang pekerjaan dan juga perniagaan kepada mereka. Dijangka, ini mampu mengurangkan kadar pengangguran di kalangan graduan pada masa hadapan. Walau bagaimanapun, penglibatan sebenar para mahasiswa dalam aktiviti keusahawanan di institusi pengajian awam (IPTA) masih rendah walaupun bilangan mahasiswa besar. Justeru, kajian ini dilaksanakan untuk mengenal pasti ciri-ciri keusahawanan dan faktor-faktor yang mendorong aktiviti keusahawanan, serta menilai tahap penglibatan mahasiswa dalam aktiviti keusahawanan sebagai anggota koperasi siswa (KOSISWA). Data kajian didapati melalui tinjauan sampel menggunakan borang soal selidik. Responden terdiri daripada 230 orang anggota 17 buah KOSISWA di institusi pengajian tinggi awam di seluruh Malaysia. Keputusan analisis regresi menunjukkan faktor paling signifikan yang mendorong mahasiswa untuk terlibat dalam aktiviti keusahawanan KOSISWA ialah minat, diikuti oleh pengetahuan tentang koperasi dan pelbagai kemahiran yang dimiliki. Dapatan kajian ini amat berguna kepada pihak-pihak yang berkenaan seperti Kementerian Pengajian Tinggi (KPT), Kementerian Pembangunan Usahawan dan Koperasi (MEDAC), IPT dan agensi kerajaan bagi menambah baik modul program latihan serta pelan tindakan ke arah meningkatkan aktiviti keusahawanan koperasi pada masa hadapan.

Kata Kunci: *Institusi pengajian tinggi awam, keusahawanan, KOSISWA, tinjauan sampel, analisis regresi, faktor pendorong*

ABSTRACT

Institutions of higher learning (IPT) are responsible for enhancing knowledge and skills related to entrepreneurship. Knowledge on entrepreneurship is very useful for future graduates because good education coupled with entrepreneurship skills open up more job and business opportunities to them. This will eventually help ease the unemployment problems faced by graduates. Unfortunately, the actual involvement of public IPT (IPTA) students in entrepreneurial activities is still minimal although student population is large. Thus, this study seeks to identify the attributes of entrepreneurship, factors contributing to entrepreneurial activities and involvement in student co-operatives (KOSISWA) among public university students. Data were collected using a questionnaire survey involving 230 respondents selected from 17 IPTAs throughout Malaysia. The results of the regression analysis show that the most significant motivating factor contributing to students' involvement in entrepreneurial activities in KOSISWA is their interest in co-operative activities, followed by knowledge related to co-operatives and various skills. These findings are useful to stakeholders such as the Ministry of Higher Education (MHE), Ministry of Entrepreneur Development and Co-operatives (MEDAC), universities and government agencies when developing and improving training modules and programmes related to co-operative entrepreneurship in future.

Keywords: *Institution of higher learning, entrepreneurship, KOSISWA, sample survey, regression analysis, motivating factors*

PENDAHULUAN

Keusahawanan di Malaysia telah bermula sejak zaman Kesultanan Melaka sewaktu penduduk tempatan menjalankan aktiviti perniagaan bersama pedagang asing. Selepas Malaysia mencapai kemerdekaan antara dasar yang diperkenalkan merupakan Dasar Ekonomi Baru (1971-1990), Dasar Pembangunan Negara (1990-2000), Wawasan 2020 dan lain-lain. Keusahawanan di Malaysia memfokuskan kepada penglibatan Bumiputera dalam bidang keusahawanan sebelum, semasa dan selepas DEB dilancarkan. Pelancaran DEB bertujuan untuk meningkatkan penglibatan Bumiputera dalam bidang keusahawanan. Matlamat utama DEB adalah untuk memberi tumpuan kepada dua aspek iaitu pembasmian kemiskinan melalui peningkatan pendapatan dan memberi peluang pekerjaan tanpa mengira kaum serta penyusunan semula masyarakat Bumiputera bagi menangani ketidakseimbangan ekonomi antara kaum.

Sejak itu, kerajaan Malaysia mula memberikan perhatian kepada aktiviti keusahawanan sehinggalah ke hari ini. Bagi memperkasakan keusahawanan ini kerajaan telah menubuhkan Kementerian Pembangunan Usahawan (KPU) sebagai badan khusus untuk menggalakkan perkembangan keusahawanan pada 1995. Malaysia berubah daripada masyarakat bumiputera yang makan gaji kepada masyarakat yang bekerja sendiri. Ini secara tidak langsung menggalakkan masyarakat berniaga dan menjadi usahawan. Sehubungan itu, pelbagai dasar kerajaan diperkenalkan supaya bidang keusahawanan dijadikan pilihan dengan membangunkan minat keusahawanan dalam kalangan pelajar sekolah, universiti dan masyarakat (Bukryman et al., 2008).

Terkini “Malaysia Negara Keusahawanan Unggul 2030” merupakan tema baharu dalam Dasar Keusahawanan Nasional (DKN) yang telah dilancarkan pada Julai 2019 bermatlamat menggerakkan ekonomi negara. DKN merupakan dasar pertama yang komprehensif dalam menjadikan Malaysia

sebuah negara keusahawanan unggul menjelang 2030. Secara keseluruhan, dasar yang diperkenalkan ini bertepatan khususnya kepada golongan belia atau generasi muda meningkatkan penglibatan dalam bidang keusahawanan. Golongan belia juga perlu berfikiran positif dan berpandangan bahawa bidang perniagaan bukan hanya sebagai sumber pendapatan semata-mata tetapi sebagai pencipta pekerjaan sekali gus memacu ekonomi negara.

Antara medium yang menjadi pemangkin kepada aktiviti keusahawanan ialah melalui penglibatan dalam koperasi. Di Malaysia, pada awalnya koperasi diperkenalkan untuk menyelesaikan masalah petani di luar bandar yang ditindas oleh orang tengah dan masalah hutang oleh penjawat awam. Pada tahun 1922, Pejabat “Sharikat Bersama-sama Kerja Kerana Bantu Membantu” telah ditubuhkan yang kemudiannya dikenali sebagai koperasi. Penubuhan koperasi bertujuan menggalakkan jimat cermat, tolong menolong, bekerjasama dalam kalangan mereka yang mempunyai keperluan sama.

Sejak koperasi diperkenalkan, terdapat lebih 14 ribu buah koperasi telah ditubuhkan dengan penglibatan anggota seramai 6 juta orang (SKM, 2020). Koperasi disertai oleh golongan wanita, belia, profesional dan lain-lain bagi memenuhi keperluan dan menyelesaikan masalah setempat masyarakat. Dengan adanya koperasi, golongan belia khususnya akan dapat mempelajari banyak pengetahuan dan kemahiran seperti tadbir urus, kewangan, perancangan strategik dan sebagainya. Pengetahuan dan kemahiran yang dipelajari nanti akan dapat digunakan dalam alam pekerjaan ataupun apabila mereka menjadi seorang usahawan kelak.

Para pelajar boleh menyertai koperasi sekolah untuk memahami perkara berkaitan koperasi. Mereka dilibatkan dalam aktiviti perniagaan sekolah mereka seperti kedai buku, dobi, kafeteria, mesin layan diri dan lain-lain. Bagi mahasiswa pula, mereka berpeluang terlibat dalam koperasi melalui koperasi siswa ataupun KOSISWA yang turut menjalankan aktiviti perniagaan sama seperti koperasi sekolah. Penglibatan pelajar dan mahasiswa dalam koperasi akan memberi nilai tambah seperti *soft skill*, kemahiran mengurus, berkomunikasi dan sebagainya sekali gus memberi peluang untuk meningkatkan peribadi sendiri (Hashim et al., 2021).

PERNYATAAN MASALAH

Keusahawanan bukanlah sesuatu perkara yang baharu dalam kalangan mahasiswa. Walau bagaimanapun, mereka berpandangan bahawa bidang tersebut tidak memberikan jaminan masa depan yang cerah seperti bekerja makan gaji dalam sektor awam atau pun swasta (Yep Putih, 1985). Justeru pengangguran dalam kalangan siswazah masih berlarutan disebabkan mereka tidak mendapat peluang pekerjaan. Secara asasnya, KPT menyasarkan sistem pendidikan baharu bertujuan menyemai minda usahawan dalam sistem pendidikan tinggi dan mewujudkan ekosistem yang kondusif bagi melahirkan ‘penjana pekerjaan’ dan bukan ‘pencari pekerjaan’. (Kementerian Pendidikan Malaysia, 2015).

Kajian oleh Abdul Said & Razhan (2017) menerangkan bahawa keusahawanan merupakan bidang kerjaya yang amat penting di Malaysia. Didapati aktiviti keusahawanan sangat penting dalam membantu kebolehpasaran siswazah sekali gus memenuhi hasrat kerajaan untuk melahirkan masyarakat yang progresif dan berpendapatan tinggi. Jabatan Perangkaan Malaysia mentakrifkan siswazah sebagai individu berumur 15 tahun dan lebih dan memperoleh sijil dari universiti, kolej, politeknik, badan yang diiktiraf atau setaraf dengan tempoh pengajian sekurang-kurangnya dua tahun.

Jadual 1: Statistik Siswazah Menganggur 2017-2019

Bil	Tahun	Siswazah Menganggur	Kadar Pengangguran (%)
1.	2019	170,300	3.9
2.	2018	161,300	3.9
3.	2017	154,000	4.0

(Sumber: Jabatan Perangkaan Malaysia 2019)

Jadual 1 menunjukkan maklumat bilangan dan peratus pengangguran siswazah. Ini menunjukkan bahawa terdapat pertambahan bilangan siswazah menganggur sepanjang tempoh tiga (3) tahun bermula 2017 sehingga 2019. Didapati kadar peratusan pengangguran siswazah pada 2019 adalah sama dengan tahun sebelumnya. Walau bagaimanapun, kadar bilangan siswazah menganggur di Malaysia naik sebanyak 90,000 orang pada tahun 2019 berbanding tahun sebelumnya. Antara punca dikenal pasti menyebabkan masalah ini ialah peningkatan dalam pengambilan pelajar ke IPT Awam (IPTA) dan IPT Swasta (IPTs).

Daripada segi penglibatan dalam koperasi oleh mahasiswa pula, data daripada Suruhanjaya Koperasi Malaysia (2020) menyatakan bahawa keanggotaan siswazah dalam koperasi adalah rendah iaitu 2,598 orang untuk tahun 2017, 2,972 orang untuk tahun 2016, dan 3,445 orang untuk 2015. Ini menunjukkan bahawa perlunya faktor yang mendorong mahasiswa menyertai koperasi untuk dikenal pasti agar penglibatan mereka dalam koperasi dapat dipertingkatkan. Maklumat ini juga penting kerana dengan menggalakkan mahasiswa berkoperasi, ia akan membantu mereka mempelajari ilmu kepimpinan, keusahawanan dan pengurusan sekali gus membantu mereka menjadi usahawan kelak.

Oleh itu, terdapat keperluan agar penyelidikan ini dijalankan. Ini bagi melihat apakah faktor yang mendorong kepada aktiviti keusahawanan koperasi anggota KOSISWA. Ini akan membantu pemegang taruh seperti pihak KPT, MEDAC, pihak IPT dan agensi kerajaan berkaitan untuk merangka pelan tindakan yang komprehensif bagi meningkatkan penglibatan mahasiswa dalam keusahawanan sekali gus mengurangkan kadar pengangguran jika tidak mendapat pekerjaan kelak. Oleh itu, kajian yang melibatkan aktiviti keusahawanan ini amat relevan dan tepat pada masanya.

OBJEKTIF

Objektif kajian ini dicapai melalui objektif berikut:

- i) Mengenal pasti faktor-faktor yang mendorong kepada penglibatan mahasiswa dalam aktiviti keusahawanan dalam KOSISWA.
- ii) Mengenal pasti faktor utama yang mendorong kepada penglibatan mahasiswa dalam aktiviti keusahawanan dalam KOSISWA.

SOROTAN KAJIAN

Terdapat banyak sorotan kajian dan kajian lepas yang berkaitan dengan aktiviti keusahawanan. Antaranya ialah:

i. Aktiviti Keusahawanan dalam IPT

Menurut Kamus Dewan Edisi Keempat (2005) usahawan ditakrifkan sebagai “orang yang mengusahakan sesuatu perusahaan atau ‘pengusaha’. Pengusaha merujuk kepada pekerjaan secara besar-besaran untuk membuat barang-barang industri atau pekerjaan berniaga secara besar-besaran. Antara kaedah untuk membangunkan ekonomi negara supaya lebih berdaya saing dan berdaya tahan melalui pembudayaan keusahawanan daripada peringkat sekolah menengah ke peringkat IPT. IPT merupakan tempat yang paling sesuai untuk memupuk minda keusahawanan graduan bagi melahirkan lebih ramai usahawan siswazah (Hardy & Razmi, 2014).

Secara umumnya, KPT Malaysia telah mewujudkan Dasar Pembangunan Keusahawanan IPT 2010 bagi tujuan untuk menggalakkan dan memantapkan pembangunan keusahawanan yang lebih terancang dan holistik dalam kalangan mahasiswa IPT tempatan. Antara inti pati dasar tersebut adalah untuk menubuhkan pusat keusahawanan yang memberi impak tinggi terhadap pembangunan keusahawanan. Tambahan pula, penubuhan pusat keusahawanan ini telah merencanakan aktiviti keusahawanan dalam IPT. Ini meningkatkan kegiatan keusahawanan dan merupakan satu proses memupuk dan melahirkan pelajar untuk berniaga (Husaini et al., 2009).

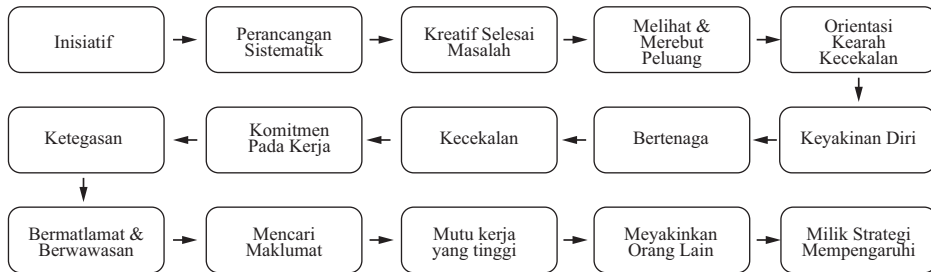
Sebagai sebuah negara membangun, Malaysia menghadapi tekanan dan cabaran besar dalam mengharungi persaingan abad ke-21 terutamanya dalam menawarkan peluang-peluang perniagaan dan pekerjaan. Bagi merealisasikan cita-cita negara, usaha ke arah peningkatan daya saing, produktiviti serta inovasi harus dilaksanakan bagi membangunkan ekonomi negara supaya lebih berdaya saing dan berdaya tahan iaitu melalui pembudayaan keusahawanan daripada peringkat sekolah menengah ke peringkat institusi pengajian tinggi.

Institusi pengajian tinggi merupakan tempat yang paling sesuai untuk memupuk minda keusahawanan graduan bagi melahirkan lebih ramai usahawan siswazah (Hardy & Razmi, 2014). Ini selari dengan kajian oleh Byers (2003) menyatakan bahawa institut pengajian tinggi berupaya membantu pelajar-pelajar dalam bidang keusahawanan sama ada secara langsung atau tidak langsung. Antaranya melalui penubuhan kelab usahawan untuk pelajar, menerapkan ilmu keusahawanan dalam kurikulum, menganjurkan program seminar dan pelbagai lagi.

Selain itu, kerajaan melalui Kementerian Pengajian Tinggi (KPT) adalah dengan menggalakkan pembangunan kurikulum keusahawanan di institusi pengajian tinggi di Malaysia (Ismail Ab. Rahman, 2009). Tujuan utama untuk memberi pendedahan, kesedaran, kemahiran dan pengetahuan berkaitan keusahawanan serta membudayakan keusahawanan dalam diri mahasiswa. Ini dapat dicapai melalui pendidikan dan kurikulum keusahawanan di universiti (Keat et al., 2011). Oleh itu, Kementerian Pengajian Tinggi (KPT) telah mewajibkan kursus keusahawanan sebagai subjek wajib di universiti awam sejak tahun 2007 atas kesedaran dan kepentingan keusahawanan kepada siswazah

ii. Pengukuran Ciri Usahawan

Secara umum seseorang individu perlu memiliki ciri usahawan yang baik sebelum menceburi bidang keusahawanan. Kajian oleh Syed Zamberi (2009) mengenal pasti lima belas ciri personaliti meliputi:

Sumber: Syed Zamberi, *Keusahawanan, Teori dan Praktis*. Leeds Publication (2009:9)

Rajah 1: Ciri-ciri Personaliti Usahawan

Rajah 1 menunjukkan ciri-ciri personaliti usahawan merangkumi aspek mempunyai inisiatif, dapat melihat dan merebut peluang, mempunyai kecekalan, kemahiran mencari maklumat, mempunyai perancangan sistematik, berorientasikan ke arah kecekalan, mempunyai komitmen pada kerja, mempraktikkan mutu kerja yang tinggi, kreatif dalam menyelesaikan masalah, mempunyai keyakinan diri, ketegasan, dapat meyakinkan orang lain, bertenaga, bermatlamat dan berwawasan serta mempunyai strategi dan pengaruh.

Ciri-ciri usahawan ini dilihat penting untuk dikaji. Maklumat ini akan membantu mahasiswa sama ada mereka memiliki personaliti sebagai seorang usahawan. Amat penting untuk mahasiswa memiliki ciri ini kerana sebagai mahasiswa yang turut menganggotai koperasi, mereka akan dapat mengenal pasti sama ada mereka memiliki ciri yang diperlukan untuk menjadi usahawan yang baik. Sebagai contoh, mereka perlu memiliki ciri seorang usahawan seperti mempunyai perancangan sistematik, kreatif dalam menyelesaikan masalah, pandai merebut peluang dan sebagainya.

Memiliki personaliti seperti ini akan membantu mereka mentadbir dan mengurus koperasi serta menjalankan perniagaan milik koperasi dengan lebih cemerlang. Selain daripada itu, maklumat daripada ciri ini akan memberikan mereka peluang menambah baik kekurangan personaliti untuk menjadi usahawan sekali gus membantu mereka bersedia menjadi usahawan apabila tamat belajar kelak. Akhirnya, kadar pengangguran akan berkurangan jika mereka menjadi usahawan daripada bekerja makan gaji.

iii. Faktor Pendorong Aktiviti Keusahawanan

Bagi melahirkan seorang usahawan yang berjaya, ia bukan sahaja disebabkan oleh ciri-ciri personaliti tetapi juga dipengaruhi oleh faktor-faktor lain. Menurut Ab. Aziz (2015), beliau menyatakan bahawa seorang usahawan seharusnya memiliki ciri-ciri personaliti semula jadi tetapi turut dipengaruhi oleh faktor-faktor lain seperti kemahiran, pengaruh ahli keluarga dan

pengalaman. Secara umumnya, faktor pendorong tersebut sama ada daripada faktor dalaman individu dan persekitaran (Khaairuddin, 1996).

a) Faktor Bantuan Kewangan

Menurut Yahya (2014), terdapat beberapa buah agensi yang bertanggungjawab dalam pembangunan usahawan dan bakal-bakal usahawan Bumiputera di Malaysia iaitu Tabung Ekonomi Usaha Niaga (TEKUN), Majlis Amanah Rakyat (MARA), UDA Holdings Bhd, Bank Pembangunan, SME Bank, Perbadanan Nasional Berhad (PNS), Bank Rakyat, Jabatan Pembangunan Koperasi (JPK), Institut Koperasi Malaysia (IKM) dan Syarikat Pembangunan Ekonomi Negeri (SEDCs).

b) Faktor Pengetahuan

Faktor pengetahuan yang dimiliki oleh usahawan turut dikaji oleh Azmi et al. (2012). Faktor ini dikaji kerana ia mendorong sesebuah PKS itu menjadi mantap dan berjaya. Justeru itu, pengkaji berpendapat bahawa kejayaan sesebuah PKS itu bermula dengan ilmu pengetahuan, iaitu pembelajaran ataupun kemahiran yang dimiliki secara formal ataupun tidak formal. Samerjan (2007) dalam kajiannya pula mendapati bahawa pengetahuan dan kemahiran boleh dipelajari secara formal atau tidak formal.

c) Faktor Kemahiran

Menurut Osman (2007) kemahiran merupakan asas penting kepada segala aktiviti pekerjaan yang dilakukan ialah kemahiran. Setiap usahawan memerlukan kemahiran bagi memastikan pengurusan syarikat diuruskan secara sempurna dan secara tidak langsung memastikan usahawan tersebut memahami dan meminati bidang yang diceburinya. Kemahiran keusahawanan merupakan kemahiran penting yang harus dimiliki oleh pelajar sama ada peringkat pengajian rendah atau pengajian tinggi (Othman et al., 2003).

d) Faktor Minat

Minat keusahawanan atau kecenderungan dikenal pasti sebagai faktor motivasi yang mempengaruhi individu untuk meneruskan sesuatu usaha keusahawanan (Hisrich et al., 2008). Minat dalam keusahawanan juga boleh didorong oleh sesebuah keluarga yang terlibat dalam perniagaan. Kajian oleh Barjoyai Bardai (2000) menyatakan bahawa kegagalan dalam bidang keusahawanan akan wujud sekiranya tiada minat yang mendalam dimiliki oleh individu tersebut.

e) Faktor Ganjaran

Menurut Yep Putih (1985), beliau menyatakan bahawa ganjaran dalam bentuk wang dan pencapaian merupakan dorongan kepada usahawan untuk memulakan perniagaan. Sebaliknya, Charles Banfe (1991) mendapati bahawa 80 peratus daripada usahawan berpandangan ganjaran dalam bentuk pencapaian perniagaan adalah lebih utama berbanding wang atau keuntungan. Kajian yang dijalankan oleh Suaibah et al., (2007) ke atas usahawan wanita yang mendaftar di bawah persatuan atau pertubuhan mendapati mereka akan mendapat ganjaran tertentu seperti bantuan pembiayaan modal.

f) Faktor Dorongan

Faktor latar belakang usahawan menjadi faktor yang terpenting dalam mendorong seseorang itu menceburi bidang keusahawanan (Zafir & Fazilah, 2003). Latar belakang ini dilihat daripada dua aspek iaitu faktor latar belakang keluarga dan faktor latar belakang akademik. Latar belakang memainkan peranan penting dalam kejayaan setiap usahawan. Latar belakang keluarga yang sememangnya menceburi bidang perniagaan menjadi faktor utama seseorang usahawan itu berjaya.

g) Faktor Teknologi

Penggunaan Internet dan Teknologi Maklumat dan Komunikasi (ICT) mampu memberi kelebihan kepada pengguna dan keusahawanan (Essalaar et al., 2008). Smallbone et al., (2002) menyatakan teknologi berfungsi meluaskan pasaran melalui penyaluran maklumat tentang produk dan berurus niaga dalam talian. Media sosial merupakan aplikasi Internet yang terbaik untuk digunakan oleh usahawan-usahawan Industri Kecil dan Sederhana (IKS) bagi menjalankan aktiviti pemasaran.

h) Faktor Sikap

Osman (2007) juga ada menyenaraikan beberapa sikap yang perlu ada dalam diri seseorang usahawan yang berjaya iaitu seperti sikap berdikari, kecekalan, kreatif, inovasi, suka akan cabaran, berimpian dan cita-cita, melihat dan merebut peluang, yakin terhadap keupayaan diri, sikap bersemangat tinggi dan bertenaga, rajin dan mempunyai daya inisiatif.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian yang dijalankan ini bertujuan untuk mengenal pasti demografi, ciri-ciri usahawan, faktor pendorong keusahawanan dan penglibatan dalam keusahawanan koperasi. Penyelidikan ini menggunakan kaedah kuantitatif. Bagi kajian ini, pengumpulan data menggunakan borang soal selidik sebagai instrumen kajian. Ia melibatkan dua bahagian iaitu demografi responden, ciri-ciri usahawan, faktor pendorong dan penglibatan dalam keusahawanan koperasi. Soal selidik dalam kajian ini dibangunkan oleh penyelidik berdasarkan sorotan literatur dan kajian lepas. Borang soal selidik mengandungi tiga bahagian iaitu :

- i. Bahagian A : Demografi responden.
- ii. Bahagian B : Ciri-ciri usahawan
- iii. Bahagian C : Faktor Pendorong dan Penglibatan dalam Aktiviti Keusahawanan

Penyelidik menggunakan skala likert lima mata untuk mengukur setiap pernyataan item pemboleh ubah yang dikaji. Jadual 3 menunjukkan skala likert lima mata yang digunakan dalam soal selidik kajian ini iaitu (1) Sangat Tidak Setuju, (2) Tidak Setuju, (3) Neutral, (4) Setuju dan (5) Sangat Setuju. Unit analisis kajian ini ialah anggota dan Anggota Lembaga Koperasi (ALK) KOSISWA yang aktif di Seluruh Malaysia. Pemilihan sampel pula dibuat secara bukan rawak dan bersasar kerana penyelidik tidak mempunyai senarai populasi anggota KOSISWA.

Perisian G-Power juga telah digunakan untuk menentukan saiz sampel yang minimum. Dengan menjalankan analisis 'priori' menggunakan perisian G-Power, V3 Software, pengiraan minimum sampel untuk kajian ini telah dilaksanakan. Jumlah sampel yang diperlukan untuk kajian ini hanyalah 160 sahaja. Walau bagaimanapun, jumlah keseluruhan responden yang berjaya diperoleh adalah seramai 230 orang.

Selain itu, penyelidikan ini telah menjalankan *pre-test* dan kajian rintis. *Pre-test* melibatkan 12 orang anggota KOSISWA manakala kajian rintis melibatkan 32 orang anggota KOSISWA. Dapatan menunjukkan ujian kebolehppercayaan untuk kesemua pemboleh ubah yang dikaji menunjukkan nilai Cronbach Alpha > 0.6 (Ursachi, Horodnic & Zait, 2015) sekali gus menunjukkan kesemua pemboleh ubah boleh dipercayai dan konsisten.

Daripada segi kutipan data pula, penyelidik telah mendapatkan maklumat responden melalui pos, *drop and collect online* dan temu bual secara bersemuka. Sebanyak 900 borang soal selidik diedarkan kepada responden. Sebanyak 245 soal selidik berjaya dikutip kembali selepas 8 bulan (Jan – Ogos 2020). Walau bagaimanapun, hanya 230 borang soal selidik boleh digunakan untuk dianalisis. Analisis data pula menggunakan perisian Statistical Package for Social Sciences (SPSS) versi 21.0.

DAPATAN KAJIAN DAN PERBINCANGAN

Dapatan daripada analisis yang telah dijalankan diperincikan seperti berikut:

A. Demografi Responden

Jadual 2: Maklumat Demografi Responden

Bil	Demografi	Bilangan	Peratusan (%)	
1.	Jantina	Lelaki	79	34.3
		Perempuan	151	65.7
2.	Umur	20 tahun ke bawah	45	19.6
		21-25 tahun	173	75.2
		26-30 tahun	6	2.6
		31-35 tahun	1	4
		36-40 tahun	3	1.3
		40 tahun ke atas	2	0.9
3.	Bangsa	Melayu	218	94.8
		Cina	3	1.3
		India	4	1.7
		Lain-lain	5	2.2

4.	Kelayakan Akademik	STPM	18	7.8
		Diploma	61	26.5
		Sarjana Muda	132	57.4
		Sarjana	11	4.8
		Lain-lain	8	3.5
5.	Jawatan dalam Koperasi	Pengerusi	11	4.8
		Setiausaha	6	2.6
		Bendahari	7	3.0
		ALK	45	19.6
		Anggota Biasa	161	70.0
6.	Responden Koperasi Siswa	Koperasi Siswa UMT Bhd	36	15.7
		Koperasi Siswa UIA Gombak Bhd	25	10.9
		Koperasi Siswa UiTM Shah Alam Bhd	25	10.9
		Koperasi Siswa UMP Bhd	20	8.7
		Koperasi Siswa UNISZA Bhd	20	8.7
		Koperasi Siswa UTHM Bhd	19	8.3
		Koperasi Siswa USIM Bhd	14	6.1
		Koperasi Siswa UiTM Merbok Kedah Bhd	15	6.5
		Koperasi Siswa UiTM Pahang Bhd	13	5.7
		Koperasi Siswa UPSI Bhd	12	5.2
		Koperasi Siswa UiTM Samarahan Sarawak Bhd	10	4.3
		Koperasi Siswa UPM Bhd	8	3.5
		Koperasi Siswa USM Kubang Kerian Bhd	4	1.7
		Koperasi Siswa UIA Kuantan Bhd	3	1.3
		Koperasi Siswa UiTM Machang Bhd	2	0.9
Koperasi Siswa UiTM Tapah Bhd	2	0.9		
Koperasi Siswa UiTM Pulau Pinang Bhd	2	0.9		
JUMLAH			230	100

Berdasarkan jadual di atas, analisis mendapati jumlah keseluruhan responden ialah seramai 230 orang. Responden perempuan ialah seramai 151 orang (65.7%) berbanding lelaki 79 orang (34.3%). Julat umur yang paling ramai ialah antara 21-25 tahun (75.2%). Hasil analisis juga mendapati bangsa Melayu merupakan bangsa majoriti merangkumi 94.8% daripada keseluruhan responden. Ini mungkin disebabkan oleh pengambilan pelajar yang didominasi oleh bangsa Melayu di IPTA dan disebabkan responden kajian ialah anggota KOSISWA di IPTA yang majoritinya berbangsa Melayu seperti UiTM, UIA, USIM, UPSI dan lain-lain.

Selain itu, dapatan menunjukkan lebih separuh daripada responden mempunyai kelayakan akademik sarjana muda dan ke bawah (91.7%). Analisis mendapati anggota biasa (70%) merupakan responden tertinggi kajian ini dan mendapati tiga buah universiti KOSISWA yang mempunyai bilangan responden tertinggi iaitu Koperasi Siswa UMT Berhad, Koperasi Siswa UIA Gombak Berhad dan Koperasi Siswa UiTM Shah Alam Berhad. Jumlah responden tertinggi dari tiga buah universiti ini disebabkan oleh komitmen ALK dan anggota koperasi yang memberikan kerjasama yang baik untuk meluangkan masa menjawab borang soal selidik dan ditemu bual oleh pasukan penyelidik.

B. Ciri-ciri Usahawan Anggota KOSISWA

Jadual 3: Ciri-ciri Usahawan Anggota Koperasi Siswa

Bil.	Perkara	Min	Peratus Yang Yakin *
1.	Saya mementingkan mutu kerja yang tinggi.	4.24	83.10
2.	Saya mempunyai komitmen terhadap kerja.	4.17	84.40
3.	Saya seorang yang bertenaga.	4.08	78.30
4.	Saya seorang yang bermatlamat dan berwawasan.	4.07	75.20
5.	Saya seorang yang cekal.	3.98	75.70
6.	Saya mempunyai keyakinan diri.	3.97	72.10
7.	Saya seorang yang mempunyai inisiatif.	3.93	70.90
8.	Saya mempunyai perancangan sistematik.	3.90	68.70
9.	Saya mahir mencari maklumat.	3.87	67.40
10.	Saya mempunyai orientasi ke arah kecekalan.	3.83	66.10
11.	Saya mempunyai ketegasan.	3.82	63.40
12.	Saya kreatif menyelesaikan masalah.	3.77	60.80
13.	Saya pandai merebut peluang.	3.73	60.80
14.	Saya mempunyai kemahiran untuk mempengaruhi.	3.70	67.40
15.	Saya berkemahiran meyakinkan orang lain.	3.68	60.00
Keseluruhan		3.92	70.29

*Nota: Tahap keyakinan 4 atau 5

Jadual 3 menunjukkan ciri-ciri usahawan anggota koperasi siswa. Berdasarkan jadual, didapati **mementingkan mutu kerja yang tinggi** merupakan min tertinggi merangkumi 83.10%. Ini diikuti dengan **komitmen yang diberikan terhadap kerja** dengan min 4.17 (84.40%), **seorang yang bertenaga** dengan min 4.08 (78.30%), dan seorang yang **bermatlamat dan berwawasan** dengan min 4.07 (75.20%). Min purata keseluruhan ciri tersebut ialah 3.92 dengan purata keseluruhan peratusan yakin sebanyak 70.29%. Ini mungkin disebabkan empat ciri usahawan yang memiliki purata empat dan ke atas adalah berkaitan komitmen dan iltizam yang tinggi dalam melakukan sesuatu pekerjaan. Ini berbeza dengan ciri yang lain dan dilihat lebih cenderung kepada menilai personaliti daripada segi kemahiran *soft skill* mereka.

C. Analisis Faktor Pendorong dan Penglibatan Anggota dalam KOSISWA

Jadual 4: Purata Min Pemboleh ubah Tidak Bersandar dan Bersandar

Pemboleh Ubah Tidak Bersandar			
Bil.	Dimensi	Alpha Cronbach	Min
1.	Ganjaran	0.863	4.12
2.	Minat	0.934	4.06
3.	Sikap	0.884	4.05

4.	Dorongan	0.875	3.88
5.	Pengetahuan	0.871	3.78
6.	Teknologi	0.883	3.68
7.	Kemahiran	0.706	3.63
8.	Bantuan Kewangan	0.835	3.42
Pemboleh Ubah Bersandar			
Bil.	Dimensi	Alpha Cronbach	Min
1.	Penglibatan dalam Keusahawanan Koperasi	0.971	3.42

Terdapat lapan dimensi dalam pemboleh ubah tidak bersandar dalam kajian ini. Setiap dimensi mempunyai lima pernyataan/item. Purata min tertinggi ialah Ganjaran (4.12), diikuti minat (4.06), dan sikap (4.05). Dimensi selebihnya mempunyai purata min empat dan ke bawah. Manakala, dimensi pemboleh ubah bersandar iaitu penglibatan dalam keusahawanan koperasi mempunyai lapan pernyataan/item. Purata untuk penglibatan dalam keusahawanan koperasi ini ialah 3.42.

Dapatan ini membuktikan bahawa persepsi responden terhadap tiga faktor ini merupakan faktor yang mendorong kepada penglibatan dalam aktiviti keusahawanan anggota KOSISWA. Ia selari dengan dapatan daripada Yep Putih (1985) dan Charles Banfe (1991) bagi faktor ganjaran, Hisrich et al., (2008) dan Ariffin & Sabaruddin (2002) yang melihat faktor minat sebagai pendorong aktiviti keusahawanan. Manakala, Mohd Diah (2007) pula menyatakan sikap merupakan faktor pendorong bagi aktiviti keusahawanan.

D. Analisis Regresi Berganda

Menurut Sekaran dan Bougie (2010), nilai signifikan $p=0.05$ atau kurang ialah tahap konvensional yang diterima pakai dalam bidang sains sosial. Berdasarkan jadual, dapatan menunjukkan faktor pengetahuan, kemahiran dan minat ialah signifikan hubungannya dengan penglibatan dalam aktiviti keusahawanan koperasi.

Jadual 5: Hasil Analisis Regresi Berganda

Coefficients ^a						
Model B		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		Std. Error	Beta			
1	(Constant)	-.098	.380		-.259	.796
	B_Kewangan	-.022	.097	-.017	-.226	.821
	Pengetahuan	.313	.132	.214	2.366	.019
	Kemahiran	.160	.097	.127	1.651	.100
	Minat	.432	.146	.319	2.971	.003
	Ganjaran	-.113	.157	-0.72	-.720	.472
	Dorongan	.038	.130	.027	.291	.771
	Teknologi	.115	.112	.087	1.207	.305
	Sikap	-.008	.145	-.006	-.057	.954

Dependent variable: Penglibatan dalam keusahawanan koperasi

Berdasarkan jadual 5, didapati faktor minat, pengetahuan dan sikap merupakan faktor yang signifikan. Walau bagaimanapun, faktor utama menyumbang kepada penglibatan dan aktiviti berkoperasi ini ialah minat. Dapatan ini selari dengan kajian yang dijalankan oleh Wan Hashim (2008), Ab. Aziz (2015) dan Khaairuddin (1996) yang menyatakan bahawa faktor minat, pengetahuan dan kemahiran signifikan dengan kajian berkaitan keusahawanan.

Dapatan ini disebabkan oleh minat diperlukan untuk melakukan aktiviti dan terlibat dalam sesuatu kegiatan. Tanpa minat, mahasiswa tidak akan memberikan komitmen untuk menjalankan program, aktiviti dan perniagaan. Tanpa pengetahuan yang baik juga akan memberikan mahasiswa tidak tahu bagaimana menguruskan koperasi dan perniagaannya. Kemahiran juga diperlukan dalam berkoperasi seperti kemahiran kepimpinan, keusahawanan, *soft skill*, tadbir urus dan sebagainya. Ketiga-tiga faktor ini dilihat perlu diambil kira bagi menggalakkan mahasiswa berkoperasi semasa mereka belajar.

Oleh itu, dapat disimpulkan bahawa bagi meningkatkan penglibatan mahasiswa dalam keusahawanan koperasi, antara cadangan yang boleh dilaksanakan ialah pembudayaan dan pengenalan program berbentuk asas berkaitan keusahawanan dan koperasi perlu dilaksanakan bagi memupuk minat mahasiswa. Selain itu, bilangan program berkaitan keusahawanan dan koperasi juga perlu ditingkatkan bagi memastikan pengetahuan dan kemahiran mereka dapat dipertingkatkan. Peranan ini boleh dilaksanakan oleh pihak KOSISWA, universiti, agensi berkaitan seperti Suruhanjaya Koperasi Malaysia dan Institut Koperasi Malaysia, dan pihak Kementerian.

KESIMPULAN

Secara keseluruhannya, KOSISWA menjadi satu platform untuk mahasiswa menimba pengalaman dan ilmu dalam aktiviti keusahawanan. Platform inilah yang dapat memacu aktiviti keusahawanan secara berkumpulan. Berdasarkan dapatan kajian, pihak berkepentingan perlu melaksana dan meningkatkan jumlah program dan bagi menarik minat, menambah pengetahuan dan meningkatkan kemahiran berkaitan keusahawanan dan koperasi. Ini penting bagi menambah bilangan mahasiswa untuk terlibat dalam aktiviti keusahawanan dan koperasi sekali gus membantu mahasiswa melengkapkan diri untuk menjadi usahawan kelak. Ini juga akan membantu mengurangkan kadar pengangguran yang dialami mahasiswa apabila mereka menjadi usahawan selepas tamat belajar. Penyelidik juga mencadangkan pada masa hadapan agar penyelidikan berkaitan kepimpinan atau keusahawanan turut dijalankan di Institut Pengajian Tinggi yang lain meliputi Koperasi Kolej Vokasional, Koperasi MRSM, Koperasi Kolej Swasta dan sebagainya agar maklumat yang lebih terperinci akan diperoleh dan perbandingan dapatan kajian dapat dibincangkan.

RUJUKAN

- Ab. Aziz, Y. (2015). *Teori dan amalan keusahawanan*. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Abdul Said, A., & Razhan, M. A. M. Z. (2017). Faktor penyumbang kecenderungan pemilihan IPTS di Sabah. *Utusan Borneo*.
- Ariffin, S., & Sabaruddin, A. S. (2002). *Keusahawanan: Rahsia ke puncak kejayaan*. Prentice Hall Pearson Malaysia Sdn. Bhd.
- Azmi, A. M., Nik Hairi, O., & Lee, K. Y. (2012). Faktor kritikal kejayaan usahawan dalam perniagaan. *E-BANGI: Jurnal Sains Sosial dan Kemanusiaan*, 7(1), 34-45.
- Barjoiyai Bardai (2000). *Keusahawanan dan perniagaan*. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Bukryman Sabri., Nurizan Yahaya., Samir Muhazzab., Naimah Mohd Salleh., Mansor Abu Talib., Adlina Abd Halim., Roselee Shah Shaharudin., Afida Mastura., Mohd Salleh Bacho., Mohamed Azrul Syam., & Hemalatha Mahenthiran. (2008). *Kajian aspirasi keusahawanan belia terhadap memupuk budaya keusahawanan ke arah menuju pencapaian wawasan 2020*. Institut Penyelidikan Pembangunan Belia Malaysia.
- Byers, T. (2003). *Top 10 enduring elements of high-technology entrepreneurship*. Stanford Technology Ventures Program. Stanford University.
- Charles Banfe. (1991). *Entrepreneur: From zero to hero*. Van Nostrand Reinhold.
- Esselaar, S., Stork, C., Ndiwalana, A., & Deen-Swarray, M. (2008). ICT usage and its impact on profitability of SMEs in 13 African countries. *Information Technologies and International Development*, 4 (1).
- Hardy, L. R., & Razmi, C. (2014). Graduate entrepreneurs creation: A case of University Technology MARA, Malaysia. *Australian Journal Basic and Applied Sciences*, 8(23), 15-20.
- Hashim, M. H., Shaik, A. R. A. R., Ariffin, A., Hassan, S. K. A., Rashid, Ab Rahman, M. F., & Baharudin, N. (2021). Penglibatan belia dalam pengurusan tertinggi koperasi. *Al-Qiyam International Social Science and Humanities Journal*, 4 (1), 74-87.
- Hisrich, R. D., Peters, M.P., & Shephard, D. A. (2008). *Entrepreneurship (International Edition)*. The McGraw- Hill Education Asia.
- Husaini, M. H., & Anuar. (2009). *Kemahiran keusahawanan: Satu kajian analisis kandungan buku-buku teks, prosiding skil*. Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor (KUIS).
- Ismail Ab. Rahman. (2009). *Melangkah ke alam keusahawanan*. Utusan Publications and Distributors Sdn. Bhd.

- Kamus Dewan (4th ed.). (2005). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Keat, O. Y., Selvarajah, C., & Meyer, D. (2011). Inclination towards entrepreneurship among university students: An empirical study of Malaysian university students. *International Journal of Business and Social Science*, 2(4).
- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2015). *Ringkasan Eksekutif: Pelan pembangunan pendidikan Malaysia 2015-2025 (Pendidikan tinggi)*. Putrajaya, Malaysia.
- Khaairuddin, K. (1996). *Keusahawanan sebagai kerjaya*. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mohd Diah. (2007). *Kesediaan pelajar tahun akhir Fakulti Pendidikan Universiti Teknologi Malaysia untuk menceburi bidang keusahawanan*. Universiti Teknologi Malaysia.
- Osman, M.H. (2007). *Faktor-faktor yang telah mendorong graduan dan alumni Universiti Teknologi Malaysia menceburi bidang keusahawanan*. Universiti Teknologi Malaysia.
- Othman, N. H., Pihie, Z. A. L., Nazri, M. I., & Tarmizi, R. A. (2003). Aplikasi model KOLB dalam program keusahawanan remaja. *Jurnal Teknologi*, 49-64.
- Sarmejan, A., & Boon, Y. (2007). *Sikap pelajar Melayu di dua buah sekolah menengah harian di daerah Johor Bahru terhadap bidang keusahawanan* (Doctoral dissertation, Universiti Teknologi Malaysia).
- Sekaran, U., & Bougie, R. (2010). *Research methods for business (5th ed)*. John Wiley and Sons Ltd.
- Smallbone, D., Baldock, R., & Burgess, S. (2002). Targeted support for high-growth start-ups: some policy issues. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 20(2), 195-209.
- Suaibah, A. B., Azlan, M. A., Rozeyta, O., Hishamuddin, M. S., & Noorizwan, S. M. (2007). *Penglibatan kaum wanita dalam aktiviti keusahawanan negeri Johor: Kajian terhadap faktor-faktor kritikal kejayaan dan kegagalan pengendalian perniagaan*. Unpublished research report. Universiti Teknologi Malaysia.
- Suruhanjaya Koperasi Malaysia. (2020). *Dasar Koperasi Negara 2011-2020*.
- Syed Zamberi Ahmad. (2013). The need for inclusion of entrepreneurship education in Malaysia lower and higher learning institutions. *Education + Training*, 55 (2), 191-203.
- Ursachi, G., Horodnic, I.A., & Zait, A. (2015). How reliable are measurement scales? External factors with indirect influence on reliability estimators. *Procedia Economics and Finance*, 20, 679-686.
- Wan Hashim, W.N.D. (2008). *Faktor penghalang terhadap kesediaan menjadi usahawan*. Universiti Teknologi Malaysia.

- Yahya, D. D. (2014). *Malaysia's energy mix & outlook*. KeTTHA: Kementerian Tenaga, Teknologi Hijau dan Air.
- Yep Putih. (1985). *Keusahawanan*. (1st ed). Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Zafir Mohd Makhbul., & Fazilah Mohamad Hasun. (2006). *Menjadi usahawan*. PTS Professional Publishing Sdn. Bhd.